

مرکز مدیریت حوزه علمیه قم
پایان نامه کارشناسی ارشد
(رشته مذاهب اسلامی)
عنوان تمقیق

نقد و بررسی دیدگاههای ابن تیمیه

در مورد

آیات مربوط به حضرت علی (ع)

استاد راهنما

حضرت حجة الاسلام والمسلمین محمد رضا ضمیری (دام عزه)

استاد مشاور:

حضرت حجة الاسلام والمسلمین مهدی فرمانیان (دام عزه)

نگارنده

عبدالرزاق علی دوست

بهار: ۱۳۸۹

تقدیر و تشکر

«من لم يشكر المخلوق لم يشكر الخالق»

در آغاز سطور این تحقیق بر خود فرض می دانم که سپاسگزاری متواضعانه خود را نسبت به استاد محترم راهنما حضرت حجة الاسلام و المسلمین استاد ضمیری «دامت برکاته» و استاد محترم مشاور حضرت حجة الاسلام و المسلمین استاد فرمانیان «دامت برکاته» بزار کنم؛ بزرگوارانی که با راهنمائیهای عالمانه و محققانه خود شاگرد پروری نموده و این حقیر را در انتخاب موضوع و تحقیق و تکمیل آن یاری کرده اند، و عزت و سلامتی و بقای وجود پر برکتشان را از خداوند متعال خواهانم.

و از راهنمائیهای اساتید بزرگوار حضرت حجه الاسلام و المسلمین آل مجدد، حضرت حجة الاسلام و المسلمین توحیدی، حضرت حجة الاسلام و المسلمین دکتر رضائی و حضرت حجة الاسلام و المسلمین استاد امامی نیا، که استاد داور بودند و زحمات بسیاری کشیده اند، تشکر می نمایم.

همچنین از مسئولین مرکز تخصصی مذاهب اسلامی حوزه علمیه قم صمیمانه سپاسگذاری می نمایم. نیز از دوست گرامی حجة الاسلام مالکی که در امر ویرایش و معرفی منابع بنده را یاری کرد، تقدیر می شود.

امید است کاستیها را بخشیده و حقیر را از دعای خیرشان بهره مند سازند.

چکیده

ابن تیمیه از علمای اهل سنت می باشد که به خاطر انحرافات فکری و عقیدتی نظریاتی مطرح نمود که با اصول اسلام و سنت نبوی(ص) در تضاد بود، این نظریات در زمان خود ابن تیمیه مورد نقد علمای اسلام قرار گرفت و علمای اهل سنت او را به سبب این کج فهمی ها محکوم به زندان نمودند و در زندان از دنیا رفت. او کسی است که در طول چندین قرن مورد توجه خاص وهابیان قرار گرفته و آنها برای او ارزش فراوانی قائلند و در بزرگداشت او کنگره های علمی گرفته و در مدحش کتابهایی تألیف نموده اند، زیرا که افکار وهابیون از او سرچشمه می گیرد و در حقیقت او مؤسس فرقه وهابیت می باشد.

او انحرافات زیادی دارد و در دین بدعت هائی ایجاد کرده، از جمله انحرافات ابن تیمیه انکار آیاتی است که در شأن حضرت علی(ع) نازل شده که این شأن نزول ها را صحابه و تابعین از پیامبر اکرم(ص) نقل کرده اند و علمای اهل سنت و شیعه در کتب تفسیری و حدیثی نقل کرده و به صحت آنها اعتراف نموده اند؛ اما ابن تیمیه بدون هیچ دلیل و سندی شأن نزول این آیات را دروغ می پندارد. او یک فرد متعصب و متحجر می باشد که نسبت به امیرالمؤمنین(ع) بغض و کینه دارد و با تمام توان فضائل و مقامات حضرت علی(ع) در قرآن را تکذیب می نماید و در مواردی که قادر به تکذیب شأن نزول ها نمی باشد، آن را به دیگران تعمیم داده و یا می گوید این مورد جزء مناقب و فضائل نمی باشد.

در این تحقیق آیاتی که بر امامت، عصمت، علم و فضائل امیرالمؤمنین(ع) نازل شده، مانند آیات ولایت، تبلیغ، اکمال دین، مباحله، انذار، تطهیر، صادقین، ابتلاء، علم الکتاب، سابقون، لیلۃ المبیت، صدیقون، صالح المؤمنین، سقایۃ الحاج، صلوات، و... مورد بررسی قرار گرفته است، و با طرح دیدگاه های ابن تیمیه و نقد و بررسی آن از طریق نقل شأن نزول آیات از منابع مهم اهل سنت و شیعه و صحه آنها بر این روایات، بی اساس بودن ادعاهای ابن تیمیه روشن می گردد.

فهرست مطالب

کلیات و مفاهیم

تبیین مسئله

اهداف تحقیق ۲

تاریخچه بحث درباره موضوع ۲

انگیزه انتخاب موضوع و ضرورت بحث درباره آن ۳

سؤالات اصلی و فرعی ۴

فرضیه‌های تحقیق ۴

روش تحقیق ۴

فصل اول: شرح حال ابن تیمیه

مقدمه ۶

نسب ۶

شروع تحصیل ۷

عمده‌ی اصول فکری او ۹

ارتباط فرقه وهابیت با او ۱۲

دیدگاه علمای اهل تسنن در باره ابن تیمیه ۱۳

دیدگاه علمای شیعه در باره ابن تیمیه ۱۳

فصل دوم: اثبات امامت حضرت علی (ع) در قرآن و نقد دیدگاه‌های ابن تیمیه

مقدمه ۱۹

واژه شناسی و تعریف امامت ۱۹

تعریف امامت نزد شیعه ۲۰

تعریف و حقیقت امامت نزد اهل تسنن ۲۱

آیه ولایت ۲۲

آیه تبلیغ ۲۸

آیه اكمال الدين ۳۱

آیه سأل سائل ۳۳

آیه وزارت ۳۵

آیه مباحله ۳۷

آیه وقفوهم ۴۳

٤٥	آیه انذار
٥٧	آیه مودت
٦٠	آیه لحن القول
٦٣	آیه ود

فصل سوم:

صفات و ویژگیهای امام امیرالمومنین (ع) در قرآن و نقد دیدگاههای ابن تیمیه

٥٨	مقدمه
٥٩	عصمت امام
٥٩	١- عصمت امام
٥٩	عصمت در لغت و اصطلاح
٦٠	آیه تطهیر
٦٣	دلالت آیه بر عصمت
٦٦	آیه ابتلاء
٦٨	آیه صادقین
٧٠	بررسی دلالت آیه بر عصمت
٧١	٢- علم امام
٧٢	دیدگاه علمای شیعه
٧٢	دیدگاه اهل سنت
٧٣	آیه علم الكتاب
٧٥	آیه اذن

فصل چهارم: بررسی نظرات ابن تیمیه در آیات فضائل امیرالمؤمنین (ع).

٨٠	مقدمه
٨٠	آیه سابقون
٨٢	آیه لیلۃ المبیّت
٨٤	آیه صدیقون
٨٦	آیه تصدیق
٨٨	آیه صالح المومنین
٨٩	آیه سقایۃ الحاج
٩٢	آیه نسبا و صهرا
٩٣	آیه: مرج البحرین يلتقیان بینهما برزخٌ لا یبغیان.
٩٤	آیه انفاق

۹۵	آیه خزی
۹۶	آیه نجوی
۹۷	آیه خیرالبریه
۹۸	سوره دهر
۱۰۰	آیه سؤال
۱۰۱	آیه اذن
۱۰۲	آیه یا ایها الذین آمنوا
۱۰۳	آیه ارتداد
۱۰۵	آیه صلوات
۱۰۶	آیه فلتقی آدم
۱۰۹	خاتمه (نتیجه گیری و پیشنهاد)
۱۱۲	منابع و مأخذ

مقدمه:

کلیات و مفاهیم

تبیین مسئله

اهداف تحقیق

قاریخچه بحث

انگیزه انتخاب موضوع و بحث درباره آن

سوالات اصلی و فرعی

فرضیه‌های تحقیق

روش تحقیق

تبیین مسئله

موضوع تحقیق حاضر، نقد و بررسی دیدگاه های ابن تیمیه در مورد آیات مربوط به حضرت علی(ع). تعداد زیادی از آیات قرآن در شأن حضرت علی(ع) نازل شده است که جایگاه والای حضرت را بیان می کند و در این مورد روایات زیادی از اهل سنت و شیعه نقل شده است. اما دشمنان ولایت به هر نحوی می خواهند فضائل و مقام حضرت را انکار کنند و ابن تیمیه احادیثی را که در کتاب های اهل سنت وجود دارد و بر نزول آیات قرآن در شأن حضرت علی(ع) دلالت دارد، تکذیب می کند و بسیاری از صحابه و راویان و علماء اهل سنت که این احادیث را نقل کرده اند، آنها را دروغگو خوانده است. در این رساله تعدادی از آیاتی را که در شأن امیرالمؤمنین(ع) وارد شده و ابن تیمیه آنها را تکذیب کرده نقل می کنیم و پاسخی در حد بضاعت بیان خواهیم کرد.

اهداف تحقیق

- ۱- بیان جایگاه حضرت علی(ع) در قرآن.
- ۲- نقل دیدگاه های ابن تیمیه و نقد آن و اثبات تناقضات او.
- ۳- کمک به تقریب مذاهب اسلامی، و تبیین مشترکات دو مذهب در ارتباط با جایگاه قرآنی امیرالمؤمنین(ع).

تاریخچه بحث درباره موضوع

در باب ولایت و امامت و مقام والای حضرت علی(ع) نقدهایی از سوی ابن تیمیه در آثارش یافت می شود که تلاش کرده امامت و فضائل و جایگاه حضرت در قرآن را به هر طور ممکن رد نماید و این هجمله ها در کتاب منهاج السنة ابن تیمیه می باشد.

بنابر این در نقد دیدگاه های ابن تیمیه کتاب های متعددی از بزرگان علمای شیعه و سنی نوشته شده است. از جمله آنها کتاب صائب عبدالحمید می باشد که بخش قابل توجه آن در پیرامون اهل بیت از دیدگاه ابن تیمیه است، و همچنین محقق میلانی در کتاب دراسات فی منهاج السنة لمعرفة ابن تیمیه نظرات ابن تیمیه را به چالش کشیده است.

و از دیگر کتب، کتاب منهج الشريعة في الرد على منهج السننة از سيد صراج الدين حسن بن عيسى يمانى كهنوى مى باشد. و ردیه‌های دیگری که در لابه‌لای کتاب‌های متفرق آمده است، مثل ردیه‌های علامه امینی در جلد ۳ کتاب شریف الغدير و مرحوم مظفر در دلائل الصدق، و کتاب‌هایی که در مورد ائین وهابیت نوشته شده است، هیچکدام در این موضوع مستقلاً بحث نکرده‌اند. بلکه همه عقائد ابن تیمیه را بحث کرده‌اند. و تا آنجایی که حقیر بررسی نموده‌ام در سطح ۳ و ۴ رساله ای در این باب نوشته نشده است.

بنابراین موضوع انتخاب شده از جهاتی قابل اهمیت است که اولاً؛ به‌طور مستقل جایگاه حضرت

علی(ع) در قرآن را از دیدگاه ابن تیمیه مورد بررسی قرار می‌دهد.

ثانیاً؛ اکثر نقدها و ردیه‌هایی بر ابن تیمیه به زبان عربی می‌باشد، اما این پایان‌نامه به زبان فارسی نوشته می‌شود.

انگیزه انتخاب موضوع و ضرورت بحث درباره آن

با توجه به مقام شامخ امیرالمؤمنین(ع) در قرآن و دیدگاه‌های ابن تیمیه که از علمای تأثیرگذار اهل سنت و از بنیانگذاران فرقه وهابیت است که درباره جایگاه حضرت علی(ع) در قرآن نظریاتی مطرح کرده که با قرآن و احادیث شأن نزول هسموئی ندارد. بنابراین نقد و بررسی نظرات ابن تیمیه در این موضوع به صورت مستقل و استدلالی و با استناد به کتاب‌الله و سنت نبوی موجب تقویت محوریت امیرالمؤمنین(ع) در میان مسلمین و حکومت ایشان بر دل‌های مؤمنین و مسلمین می‌گردد. و این تحقیق موجب دسترسی به حقایق و کشف واقعیت‌ها می‌شود.

و ضرورت دیگر این موضوع این است که عقائد ابن تیمیه به‌طور دقیق شناخته شود و ردیه‌های او به‌طور استدلالی جواب داده شود و نگاه‌های مثبت او به صورت مناسب نمایانده شود، و تناقض‌گوئی‌های ابن تیمیه روشن شود.

این گونه مباحث منطقی و استدلالی در مذاهب اسلامی زمینه‌ساز فضای عقلانی و اسلامی در جامعه

محو خشونت و ترور از جامعه می‌باشد.

سوالات اصلی و فرعی

با توجه به موضوع فوق، پرسش اصلی این تحقیق عبارتند از:

دیدگاه‌های ابن تیمیه در مورد امامت، عصمت و فضائل امام علی(ع) در قرآن چیست؟

سوالات فرعی تحقیق عبارتند از:

۱- ابن تیمیه در مورد امامت امیرالمؤمنین(ع) در قرآن چه نظری دارد؟

۲- آیا عصمت حضرت علی(ع) را در قرآن می‌پذیرد؟

۳- نسبت به علم امیرالمؤمنین(ع) چه نظری دارد؟

۴- دوستی و محبت حضرت علی(ع) را در چه حدی قبول دارد؟

۵- دیدگاه وی نسبت به فضائل حضرت در قرآن چیست؟

فرضیه‌های تحقیق

فرضیه عبارت است از: امامت، عصمت و علم و فضائل حضرت علی(ع) در آیات قرآن کریم به قرینه

احادیث پیامبر اکرم(ص) بیان شده است.

روش تحقیق

در این تحقیق، ما از روش توصیفی و تحلیلی استفاده نموده‌ایم و با مراجعه به کتب معتبر به نقد اندیشه‌های

ابن تیمیه پرداخته ایم، در حد امکان سعی شده آراء و دیدگاه‌های ابن تیمیه استخراج شود و با استدلال به کتاب

الله و سنت نبوی و اقوال صحابه و علمای اهل سنت و شیعه جواب داده شود که با نقد دیدگاه‌های ابن تیمیه

تناقضات و ردیه‌های غیر مستند او روشن شود. و در ذیل هر یک از نظرات ابن تیمیه در آیات مطرح شده

نمونه‌های فراوانی از منابع اهل سنت استخراج و نوشته شده است.